

Kokemuksesta asiantuntijuudeksi – Oikeutetun osallistumisen tulkintoja suomalaisessa osallistavassa sosiaalipolitiikassa

Taina Meriluoto
Tohtorikoulutettava
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
taina.meriluoto@jyu.fi

Osallistujien tuottaminen osallistamishankkeissa

- 2000-luvun ‘osallistuva käänne’ (Saurugger 2010)
- Osallistamishankevyöry ja uusi hallinnon normi – osallistamishankkeiden keskeisyys aktiivisen kansalaisuuden hahmoa määriteltäessä
- Kuitenkaan eivät yksi, koherentti hallintamentaliteetti, vaan pitävät sisällään erilaisia, jopa ristivetoisia tavoitteita
- Siksi keskeiseksi kysymykseksi tulee: **kuka ja missä roolissa voi osallistua hankkeiden toimintaan / niiden kautta, ja kuinka heidän aktiivinen roolinsa legitimoidaan?**

Tapaus: Kokemusasiantuntijuus sosiaalialalla

- 2000-luvulla laajasti levinnyt käsite ja toimintatapa – järjestöt ja julkinen sektori
- Viittaa henkilöihin, joilla ongelmalliseksi määriteltyjä kokemuksia ja jotka on *kutsuttu* toimimaan näiden kokemusten vuoksi ja niihin nojaten
- Hallintolähtöisiä ja –vetoisia hankkeita
- Käytännössä toimivat yleisimmin palveluita suunnittelevissa tai arvioivissa työryhmissä, kouluttajina, vaikuttajina tai vertaisina.
- Keskeistä ‘kokemustieto’, ‘paikallinen tieto’, ‘toinen tieto’

Millainen toiminta hankkeissa mahdollistuu?

Mistä erot johtuvat?

- Hallinnallisuuden näkökulma: hankkeet keinoja tuottaa tietynlaista toimintaa ja toimijuutta
- Sitoumusten sosiologia: projektit omia kehyksiään, joissa toivotunlainen toimijuus on sidoksissa hankkeille asetettuihin päämääriin ja sen kautta hahmottuvaan kansalaistoiminnan kehykseen
- Aineisto: 5 järjestöjen ja 2 kuntien hanketta: 23 kokemusasiantuntijan ja 14 työntekijän teemahaastattelut, rahoittajien ja hankkeiden omat tekstit.
  - Lähtökohta: projektit nojaavat osallistavan hallinnan rationaliteettiin, mutta tuottavat hyvin erilaisia tulkintoja siitä käytännössä

Kaksi tulkintaa asiantuntijuudesta

Asiantuntijuus keskeinen, toisista toimijuuksista erottava määre → asiantuntijuuden määrittelystä keskeinen tietynlaisen toimijuuden rakentamisen työkalu → Mikä on toivotunlaista asiantuntijuutta?

	Neutraali asiantuntijuus	Tunnepitoinen asiantuntijuus
Asiantuntijuuden luonne	Yleinen, neutraali tieto spesifistä asiasta	Henkilökohtainen, jopa tunnepitoinen tieto: 'jokainen on oman elämänsä asiantuntija'
Kategorian tyyppi	Eksklusiivinen kategoria, kriteerit	Inklusiivinen kategoria (myös kyseenalaistettu kategoria)
Seurauksia	<ul style="list-style-type: none"> - 'Voimaantuminen' / nostaa osallistujat muita ylemmäs - Sisäänpääsy tiettyihin ympäristöihin harvoille - Uudet marginaalit ulossuljetuille, kynnykset osallistumiselle	<ul style="list-style-type: none"> - Asiantuntijuuden uudelleenmäärittely jokaisen ominaisuutena - Osallistuminen kansalaisyhteiskunnana, ei kontribuutiona

Neutraali, ammattimainen asiantuntija

KI: kokemusasiantuntijuus, mulle se merkitsee enemmän sitä semmosta isommalla ja yleisellä tasolla asian käsittelyä ja asian prosessoimista. Ei niinkään niinku minä-muotosesti tai kun meillä nyt tapahtu, vaan niinku että yleisesti tapahtuu. Kun sitte taas siinä vertaistasolla mä miellän että se on enemmän semmosta henkilökohtasempaa, kanssaelämistä ja tukemista.

Henkilökohtainen asiantuntijuus

K13: On mahdoton määritellä, milloin joku on kokemusasiantuntija. Se on eri asia, jos mä olisin kouluttautunut vaikka insinööriksi, niin sitt mä olisin vaikka insinööriasiantuntija. Se viittaa siihen tietoon, mitä mä oon saanu, se on tarkkaa ja määriteltyä ja sen voi niinku seurata sen kokonaisuuden ja se tieto on havaittavissa, koska se perustuu johonkin hyväksyttiin materiaaliin. Se on konkreettinen määrä jotain tietoa, mitä mä oon koulun penkillä saanut, mitä oon kirjojen kautta saanut. Mutta kun kokemus, se on paljo enemmän. Se on sekä ulkoopäin tulevia asioita, että ihan henkilökohtainen tapa käsitellä asioita, nii miten se voidaan määritellä, kun ihmiset on niin erilaisia. Sitä ei voi, se on mahdotonta.

Projektien kolme tavoitetta: asiantuntijuuden erilaiset käytöt

- Osallistuminen kuntoutuksena – asiantuntijuus tunteena
  - T8: Se on varmaan myös semmonen yks semmonen tapa, jolla ihminen jotenkin kuntoutuu tai kokee itsensä tärkeäksi. Ja sehän on ihan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta hirveen tärkeätä, että kokee olevansa osallinen johonkin yhteisöön tai yhteiskuntaan, semmosta aktiivista toimijuutta.
- Osallistuminen kontribuutiona – asiantuntijuus tarkkana tietona
  - T3: No mä uskoisin niin että tällöinen käyttäjälähtöinen, palvelumuotoilu ja käyttäjälähtöisyys. Kyllä mä uskoisin että tässä tuottavuuden ja tehokkuuden aikakausina niin jotta me saadaan näitä hoitoketjuja toimimaan, niin kyllähän se käyttäjän ääni, se asiakas joka sitä palvelua käyttää, niin onhan se ihan päivänselvää että häntä kannattaa kuunnella, ja ottaa mukaan.
- Osallistuminen oikeutena – asiantuntijuus mielipiteenä
  - K6: mun mielestä, voisko sen sanoa jopa että se on kansalaisyhteiskunta niin sanotusti. Semmonen, että ihmisiä pitäisi kuunnella enemmän

Johtopäätöksiä

- Projektien erilaiset tulkinnat verkostohallinnan rationaliteetista tuottavat erilaisia mahdollisia toimijuuksia
- Yhteistuottamisen kehys vahva: osallistuminen määrittyy ensisijaisesti kontribuutiona → mahdollistaa toimijuudelle asetettavat kriteerit (vrt. kansalaisoikeus), ja osallistumisen epäpolitisoinnin (kysymys hallinnoinnista, arvoriidat häviävät)
- Projektien tavoitteet ja niiden väliset arvotukset usein piiloisia → kiistäminen ja vaikuttaminen, ja toisenlaisten toimijuuksien tuottaminen vaikeaa

Two interpretations of expertise

	Neutraali asiantuntijuus	Tunnepitoinen asiantuntijuus
Asiantuntijuuden luonne	Yleinen, neutraali tieto spesifistä asiasta	Henkilökohtainen, jopa tunnepitoinen tieto: 'jokainen on oman elämänsä asiantuntija'
Kategorian tyyppi	Eksklusiivinen kategoria, kriteerit	Inklusiivinen kategoria (myös kyseenalaistettu kategoria)
Seurauksia	<ul style="list-style-type: none"> - 'Voimaantuminen' / nostaa osallistujat muita ylemmäs - Sisään pääsy tiettyihin ympäristöihin harvoille - Uudet marginaalit ulossuljetuille, kynnys osallistumiselle	<ul style="list-style-type: none"> - Asiantuntijuuden uudelleenmäärittely jokaisen ominaisuutena - Osallistuminen kansalaisyhteisönä, ei kontribuutiona

